Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2019-00837

POL-30 Kaplas Otto(UM) 05.09.2019
JULKINEN

Asia
EU:n epävirallinen ulkoministerien Gymnich -kokous Helsingissä 29.-30.8.2019

Kokous
29.08.2019 - 30.08.2019

Ulko- ja puolustusministerien yhteislounaalla käsiteltiin hybridiuhkien torjumista. Suomi sai laajalti kiitosta hybridiuhkien nostamisesta EU:n asialistalle. Hybridiuhat koskettavat kaikkia jäsenmaita, ja hybridivaikuttamisen tähtäimessä on EU:n yhtenäisyys. Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskuksesta on kasvanut aihepiirin keskipiste ja hyvä linkki EU:n sekä Naton välillä. Jäsenmaat olivat valmiita jatkamaan keskustelua keskinäisen avunannon lausekkeen ja yhteisvastuulausekkeen toimeenpanosta hybridiuhkatilanteessa. Jatkotyön osalta nostettiin esiin Suomen puheenjohtajakaudella perustettu hybridiuhkien torjumiseen keskittyvä neuvoston työryhmä.

Lähi-idästä käyty keskustelu keskittyi Persianlahden tilanteeseen. Jäsenmaat olivat varsin yksimielisiä JCPOA:n ja Instexin tärkeydestä. G7-kokouksen katsottiin tuoneen myönteisiä näkymiä dialogille. Merenkulun turvaamisen Hormuzinsalmessa on prioriteetti jäsenmaille. Keskustelussa olivat lyhyesti esillä myös MEPP, Jemen, Libya ja Syyria.

EU:n ja jäsenmaiden intresseissä on säilyttää arktinen matalan jännitteen alueena ja samalla edistää sääntöihin perustuvaa yhteistyötä. Ilmaston lämpeneminen on keskeisin tekijä; ympäristö on muutoksessa, jään sulaessa avautuu uusia kuljetusreittejä ja luonnonvarojen hyödyntäminen mahdollistuu. Tämä vaikuttaa koko alueen dynamiikkaan ja lisää uudenlaista kasvavaa geopoliittista kiinnostusta. Arktisen neuvoston työtä ja EU:n tarkkailijastatuksen virallistamista tuettiin. EU:n arktisesta politiikasta ja suuntalinjoista toivottiin jatkokeskusteluja.

Länsi-Balkan -keskustelussa jäsenmaat korostivat Länsi-Balkanin olevan keskeinen osa Eurooppaa ja tukivat alueen maiden laajentumisperspektiiviä, mutta muistuttivat myös reformien jatkamisen tärkeydestä. Suurin osa puheenvuoron käyttäneistä jäsenmaista ilmaisi valmiutensa avata jäsenyysneuvottelut Albanian ja Pohjois-Makedonian kanssa. Länsi-Balkanin kumppanit korostivat EU-perspektiivin tärkeyttä alueen kehityksen ja vakauden kannalta. Alueellisen yhteistyön todettiin tukevan EU-lähentymistä.

Ministeri Haaviston isännöimälle, Gymnichin jälkeiselle lounaalle oli kutsuttu kansainvälisiä naisihmisoikeuspuolustajia. Ihmisoikeuspuolustajat

kertoivat kansalaisyhteiskunnan kapenevasta ja yhä ahtaammaksi käyvästä tilasta maissaan. EU:lta toivottiin vahvaa ja näkyvää tukea, ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen aktiivista toimeenpanoa sekä rohkeutta kysyä ihmisoikeuksia loukkaavien hallitusten edustajilta myös epämukavia kysymyksiä.

Muissa asioissa esillä olivat Amazonin metsäpalot ja Hong Kong.

EU:n ulkoministereiden epävirallinen Gymnich -kokous järjestettiin Helsingissä 29.–30. elokuuta 2019. Suomea edusti ulkoministeri Pekka Haavisto. Yhteislounaalla Suomea edustivat puolustusministeri Antti Kaikkonen sekä ulkoministeri Pekka Haavisto.

Ulko- ja puolustusministerien yhteislounas: hybridiuhkien torjuminen

Ulko- ja puolustusministerien yhteislounaalla käsiteltiin hybridiuhkien torjumista. Suomi sai laajalti kiitosta hybridiuhkien nostamisesta EU:n asialistalle. Alustuksissa viitattiin EU:ssa viime vuosina kehitettyihin työkaluihin hybridiuhkien vastaamiseksi nostaen esiin erityisesti kyberturvallisuuden. Suomen puheenjohtajakaudella järjestetyt skenaariopohjaiset keskustelut osoittivat, että hybridiuhilla on yhteys myös merelliseen turvallisuuteen.

Komissiosta painotettiin EU:n voivan tukea jäsenmaita monin tavoin hybridiuhkiin vastaamisessa. Lisäksi rohkaistiin jäsenmaita tekemään komissiolle uusiakin ehdotuksia. Helsingissä toimiva Euroopan hybridiuhkien torjunnan osaamiskeskus kertoo jäsenmaiden sitoutuneen työhön. Osaamiskeskuksesta on kehittynyt hybridiuhkien torjumisen keskipiste ja hyvä linkki EU:n sekä Naton välillä. Hybridiuhkiin vastaaminen onkin tätä nykyä EU:n ja Naton yhteistyön ytimessä. Strategisen viestinnän merkitys korostuu. Hybridivaikuttamisen tähtäyksessä on EU:n yhtenäisyys. Skenaariopohjaisten keskustelujen todettiin osoittaneen muun muassa sen, että EU:n tulisi voida tukea apua pyytävää jäsenmaata merenkulun vapauden turvaamisessa ja että avunanto- ja yhteisvastuulausekkeiden toimeenpanoa on selvitettävä. Komissiolla on rooli jälkimmäisen osalta.

Suomi totesi hybridiuhkiin vastaamisen olevan Suomen puheenjohtajakauden päätavoitteita. Hybridiuhat eivät ole uusi ilmiö, mutta viime vuosina hybridivaikuttaminen on lisääntynyt ja saanut uusia muotoja. Heikentynyt turvallisuustilanne ja teknologinen kehitys liittävät hybridiuhat myös laajempiin keskusteluihin sääntöpohjaisesta maailmanjärjestystä ja tekoälyn kääntöpuolten hallinnasta. Suomen puheenjohtajakaudella perustettu hybridiuhkien torjumiseen keskittyvä neuvoston työryhmä mahdollistaa kokonaisuuden aiempaa järjestelmällisemmän käsittelyn EU:ssa. Suomen puheenjohtajakauden lopussa hybridiuhista voitaisiin antaa neuvoston päätelmät. Ministereille kerrottiin heinäkuussa järjestetyistä poliittisten päälliköiden, puolustuspoliittisten päälliköiden sekä OSA-ministereiden skenaariopohjaisista keskusteluista. Todettiin, että jäsenmaat osoittivat keskusteluissa vahvaa solidaarisuutta. Skenaarion kautta päästiin käymään käytännönläheistä keskustelua EU:n keskinäisen avunannon lausekkeesta ja yhteisvastuulausekkeesta.

Jäsenmaat esittivät Suomelle kiitokset niin skenaariopohjaisista keskusteluista kuin yleisemmin hybridiuhkien nostamisesta EU:n asialistalle. Hybridiuhkien todettiin koskevan kaikkia EU:n jäsenmaita. Todettiin, että hybridikeinoja käyttävät niin valtiolliset kuin ei-valtiolliset toimijat. Myös EU:n vastatoimia on siten kehitettävä laajapohjaisesti. EU:n instituutioiden kriisinkestokykyä on vahvistettava. Disinformaatio ja vaalivaikuttaminen iskevät demokratian perusteisiin. Hybridiuhkien torjuminen on ensisijaisesti jäsenmaiden vastuulla, mutta ei pidä keskittyä vain kansallisten kykyjen kehittämiseen. Jäsenmaat peräänkuuluttivat tehokasta strategista viestintää. Yritykset vaikuttavat julkiseen mielipiteeseen ovat huolestuttavia. On tärkeää tukea riippumatonta mediaa ja panostaa muun

muassa faktantarkistukseen. Huomiota kiinnitettiin myös valeuutisiin, joiden vaikutuksilta päätöksentekoprosessit on kyettävä suojaamaan.

Korostettiin, että EU:lla tulee olla laaja maantieteellinen näkökulma sen sijaan, että keskitytään vain Eurooppaan kohdistuviin hybridiuhkiin. Tärkeitä näyttämöitä ovat myös mm. Aasia ja Afrikka. Muutamissa puheenvuoroissa todettiin hybridivaikuttamisen koskevan myös EU:n kumppaneita, kuten Länsi-Balkanin maita. Tehokkaan attribuution merkitystä painotettiin; hybridiuhkien lähde on kyettävä tunnistamaan, ja niihin on kyettävä vastaamaan. Attribuutiossa todettiin olevan kyse niin pelotteesta kuin vastatoimista.

Jäsenmaat olivat valmiita jatkamaan keskustelua keskinäisen avunannon lausekkeen ja yhteisvastuulausekkeen toimeenpanosta. Kiinnostavana pidettiin muun muassa kysymystä EU:n mahdollisesta koordinaatioroolista avunantolausekkeen toimeenpanossa. Kysymys ei ole kuitenkaan vain tekninen, vaan vaatii myös poliittista keskustelua. Hybridiuhkien torjumisen todettiin edellyttävän EU:n ja Naton yhteistyötä. Tiedonvaihdon merkitystä korostettiin ja Helsingin osaamiskeskuksen työtä pidettiin tärkeänä. Uuden hybridityöryhmän perustamisesta kiiteltiin ja toivottiin, että skenaarioperusteisia keskusteluja järjestettäisiin myös laajemmin ministeritasolla. Seuraavat puheenjohtajamaat lupasivat pitää hybridikysymyksiä esillä myös tulevilla puheenjohtajakausillaan.

Suomi totesi skenaariopohjaisten keskustelujen olleen puolustuksen näkökulmasta kiinnostavia, sillä niiden kautta voitiin keskittyä hybridiuhkien torjumisen sotilaalliseen ja puolustukselliseen ulottuvuuteen. Sotilaallisten suorituskykyjen kehittäminen ja käyttö ovat jäsenmaiden vastuulla. Skenaariopohjaisissa keskusteluissa jäsenmaiden näkökulma oli käytännöllinen. Avunantolauseketta tulisi voida soveltaa, jos hybridivaikuttaminen on rankkaa. Keskustelua aiheesta tulisi jatkaa. Selvästi on myös vähennettävä EU:n ja jäsenmaiden haavoittuvuutta kyberuhkille ja nostettava hintaa, jonka hyökkääjä joutuu maksamaan. On tärkeää kehittää tiedonvaihtoa ja yhteistä arviointikykyä. EU:n on toimittava hybridiuhkien torjunnassa yhdessä Naton kanssa. On varmistettava, että skenaariopohjaiset harjoitukset eivät jää kertaluontoisiksi.

Lopuksi todettiin, että vielä 4–5 vuotta sitten EU:n ymmärrys hybridiuhista oli rajallinen, ellei olematon. Yhteisen ymmärryksen ja yhteisten vastatoimien kehittämiseksi on tehty jo paljon. Hybridiosaamiskeskus on ollut tärkeässä roolissa kehittyen yhdeksi EU:n ja Naton yhteistyön kulmakivistä. Tämä keskustelu on tärkeä piste, jossa voimme tarkastella tähänastisia toimiamme hybridiuhkien torjumiseksi ja siten luoda pohjan tulevalle työlle.

I työistunto: Lähi-itä

Iranin osalta keskityttiin Persianlahden tilanteeseen ja JCPOA-sopimukseen. Jäsenmaat olivat yksimielisiä Hormuzinsalmen jännitteiden lieventämisen ja merenkulun vapauden takaamisen tärkeydestä. Diplomaattisen tason ponnistelut todettiin tärkeänä keinona parantaa tilannetta, unohtamatta alueellisia toimijoita. Tilanteen katsottiin vaativan EU:lta yhtenäisyyttä ja toimintaa viestinvälittäjänä. Painotettiin että eskalaatio tulee estää kaikin keinoin. Kriisialueen ulkopuolisten valtioiden tuki nähtiin keskeisenä, mutta korostettiin, että prosessin omistajuuden olisi pysyttävä alueen mailla. Myös INSTEX sai laajaa tukea jäsenmailta, ja useat jäsenmaat kertoivat harkitsevansa liittymistä. Jäsenmaiden yhtenäisyys Iranin suhteen sai kiitosta, ja toivottiin että Iran saataisiin laajemmin osaksi kansainvälistä sääntöpohjaista järjestelmää.

Suomen ulkoministeri Haavisto kertoi tapaamisestaan Iranin ulkoministeri Zarifin kanssa. Keskusteluissa olivat Iranin toiveet EU:n suhteen, yhteisten sopimusten jatkaminen, Iranin ihmisoikeusrikkomusten vaikutukset EU:n jatkuvalle tuelle, alueellinen yhteistyö ja merenkulun turvaaminen.

Todettiin, että EU:n olisi hyvä pohtia vaihtoehtoja toimikseen merenkulun turvaamiseksi. Keskustelussa huomioitiin myös se, että EU on saanut hyviä tuloksia merenkulun turvaamisessa. Tärkeänä nähtiin, etteivät aloitteet eskaloisi tilannetta entuudestaan. G7-kokouksen katsottiin antaneen uusia positiivisia näkymiä dialogin mahdollisuudelle. Ranska sai jäsenmailta kehuja asian suhteen tehdystä hyvästä työstä.

Jemenin suhteen todettiin poliittisen ratkaisun olevan ainoa tie rauhaan. YK:n erityisedustajan työ maassa sai tukea jäsenmailta. Sekä Libyan että Syyrian osalta jäsenmaat toivoivat tulitaukoja. Jäsenmaat myös näkivät Lähi-idän kriisimaissa YK:n roolin olevan keskeinen ja EU:n tulisi toimia sen kautta kaikissa Lähi-idän konflikteissa. Al-Holin tilanne tuotiin myös lyhyesti esille. Tilanne nähtiin vaikeaksi, ja eurooppalainen koordinaatio asiassa todettiin tärkeäksi.

Lopun yhteenvedossa katsottiin yhteisiksi linjoiksi JCPOA:n säilyttäminen, INSTEX:in toimeenpano, Persianlahden tilanteen diplomaattinen liennyttäminen ja merenkulun turvaamisen tärkeys. Lopuksi todettiin myös vahva tuki YK:n toimille Syyriassa, Libyassa ja Jemenissä.

II työistunto: Arktinen ja Eurooppa

Kokouksessa todettiin, että arktiselle alueelle kohdistuu useita muutostekijöitä, ja että EU:lla on keskeinen kiinnostus ja rooli alueella.

Ilmastonmuutoksen vaikutukset arktiselle alueelle ovat merkittävät. Ilmaston lämpeneminen vaikuttaa ympäristöön ja ihmisiin; uusia liikennöintireittejä avautuu ja luonnonvarojen hyödyntämismahdollisuudet kasvavat. Huomattavia vaikutuksia kohdistuu paikallisiin yhteisöihin ja alkuperäiskansoihin sekä heidän elinkeinoihinsa. Merenpinnan nousu ja sen vaikutukset ml. eurooppalaisiin kaupunkeihin ja pieniin saarivaltioihin myös todettiin.

Puheenvuoroissa tuotiin esiin ilmastositoumusten toimeenpanon kiireellisyys. Arktisen alueen tilanne tulee olemaan esillä sekä YK:n ilmastohuippukokouksessa (Climate Action Summit) syyskuussa että COP25-kokouksessa joulukuussa Chilessä.

Monissa puheenvuoroissa todettiin, että EU:n ja sen jäsenmaiden toiminnassa on huomioitava ympäristökysymykset ja kestävä kehitys. EU:n panostuksia arktisen alueen kehitykseen pidettiin tärkeänä, ml. tiede ja tutkimus. Kestävä taloudellinen kehitys, innovaatiopolitiikan tukeminen ja tieteellinen tutkimus nähtiin tärkeänä. Kerrottiin komission nostavan arktisen alueen tutkimuksen ja tieteen sitoumukset 70 miljoonaan euroon ajanjaksolla 2018-2020.

EU ja jäsenmaat toivat esiin, että arktiseen alueeseen kohdistuu uudenlaista kasvavaa strategista ja geopoliittista kiinnostusta, myös alueen ulkopuolelta erityisesti Aasiasta. EU:n ja sen jäsenmaiden intresseissä on pitää arktinen matalan jännitteen ja rakentavan yhteistyön alueena ja samalla edistää sääntöihin perustuvaa yhteistyötä. Tästä YK:n merioikeusyleissopimus (UNCLOS) on keskeinen esimerkki.

Keskusteltiin EU:n arktisen politiikan suuntaviivoista ja vuonna 2016 laaditusta EU:n kolmannesta arktisesta tiedonannosta sekä tarpeista sen päivittämiseksi. Puheenvuoroissa todettiin myös komission European Political Strategy Centren (EPSC) laatima ajatuspaperi. EU:n vahvaa aktiivista otetta arktisissa kysymyksissä pidettiin toivottavana.

Arktisen neuvoston työn tärkeys todettiin ja EU:n tarkkailijastatuksen virallistamiselle annettiin puheenvuoroissa vahva tuki. Puheenvuoroissa esitettiin kiitokset Suomen toukokuussa 2019 päättyneelle puheenjohtajuudelle Arktisessa neuvostossa, ml. Suomen työ tarkkailijamaiden osallistumismahdollisuuksien vahvistamiseksi Arktisessa neuvostossa.

Nostettiin myös esiin EU:n arktinen foorumi Uumajassa lokakuussa, johon ml. EU:n korkea edustaja Mogherini ja komissaari Vella osallistuvat.

Ulkoministeri Haavisto totesi puheenvuorossaan, että ilmastonmuutos ja jään sulaminen ei muuta vain arktista aluetta, vaan koko maailmaa ennen näkemättömällä tavalla. Suomi korosti arktisen alueen laaja-alaista merkitystä ja sen strategisen aseman kasvua. EU:lla on keskeinen rooli arktisella alueella, ml. EU:lla on kolmen arktisen jäsenmaan kautta.

Suomi pitää tärkeänä, että alueeseen kiinnitetään huomiota EU:n eri politiikka-alueilla, ja arktisten kysymysten tulisi olla osa EU:n ulkosuhteita ja sisäisiä politiikkoja, ml. ympäristö, investoinnit, liikenne ja sosiaaliset kysymykset kattaen alkuperäiskansojen oikeudet. Ulkoministeri myös toi esiin Suomen kaksivuotisen puheenjohtajuuden Arktisessa neuvostossa ja sen tuloksia.

Ulkoministeri totesi arktisen alueen strategisen ja geopoliittisen merkityksen kasvun. Suomi pitää tärkeänä arktisen alueen rauhan ja vakauden vahvistamista rakentavan yhteistyön avulla. EU-yhteistyö on tärkeää ja EU:n eri instituutioiden panostuksia tarvitaan, ml. EU:n tulisi jatkossakin nimittää arktinen suurlähettiläs. Haavisto myös ehdotti, että arktisista kysymyksistä keskusteltaisiin Brysselissä EU:n eri tasoilla tulevana syksynä.

Haavisto kutsui EU-maita osallistumaan ”Clean and Global North” –tapahtumaan Helsingissä 28.-29.11. Tapahtuma käsittelee alueellista yhteistyötä pohjoisessa ja on osa Suomen EU-puheenjohtajakautta. Suomi järjestää tapahtuman yhdessä EU:n ulkosuhdehallinnon ja komission kanssa.

III työistunto: Länsi-Balkanin alueellinen yhteistyö

Todettiin että kokous oli ensimmäinen kerta, kun Länsi-Balkanin kumppanit tavataan tällä kokoonpanolla, tässä kontekstissa. Katsottiin että tilaisuus tulisi käyttää alueellisen yhteistyön edistämiseen. Korostettiin Länsi-Balkanin olevan maantieteellisesti Euroopan sydäntä, ja etenkin turvallisuusyhteistyötä tulisi edistää.

Muistutettiin, että alueen raskasta historiaa tulisi käsitellä yhdessä, ja tukea uusia sukupolvia. Keskeisimmiksi ajankohtaisiksi kysymyksiksi nostettiin Albanian ja Pohjois-Makedonian jäsenyysneuvotteluiden mahdollinen avaaminen, Serbia-Kosovo–dialogin jatkuminen, Bosnia- ja Hertzegovinaan hallituksen saaminen, toive Kosovon viisumitilanteen tasa-arvoistamisesta alueen muiden maiden kanssa, ja julkisen keskustelun hallinta.

Yhteistyötä Länsi-Balkanin alueella ja alueen kanssa korostettiin, ja vaikka edistystä joillain sektoreilla on saavutettu, on työtä vielä tehtävänä. EU on alueen suurin kauppakumppani ja EU:lla on käytettävissään vahvoja vipuvarsia lähentymisen edistämiseksi.

Ensimmäisen jäsenmaapuheenvuoron käyttänyt Suomi totesi, että on tuettava Länsi-Balkanin maiden EU-perspektiiviä, rauhaa ja vakautta. Jos EU ei käytä vaikutusvaltaansa alueella, joku muu tekee sen. Suomi tukee Albanian ja Pohjois-Makedonian jäsenneuvottelujen aloittamista, ja vaikka liittyminen EU-jäseneksi veisikin aikaa, hyödyttää se kaikkia. Suomi piti tärkeänä, että maat liittyvät YUTP-linjauksiin; kiitosta siitä, että Albania ja Pohjois-Makedonia ovat jo täysin linjassa. Oikeusvaltioperiaatteen, kansalaisyhteiskunnan ja ympäristönsuojelun tukeminen on tärkeää. Prespa-sopimus on positiivinen askel, Serbia-Kosovo-dialogin on jatkuttava.

Jäsenmaat antoivat yleisesti joko selkeän tuen jäsenneuvotteluiden avaamiselle, tai totesivat yleisemmällä tasolla tukevansa laajentumista. Jäsenmaiden puheenvuoroissa katsottiin

jäsenneuvotteluiden viivästymisen johtavan negatiivisiin seurauksiin. Toivottiin myös lähentymisen nopeuttamista, ja toivottiin tapaamisten lisäksi myös toimintaa. Esille nostettiin kuitenkin myös, että EU-jäsenyyden olisi perustuttava objektiivisiin kriteereihin, ei vain politiikkaan. Tapaamisia Länsi-Balkanin maiden kanssa toivottiin lisää, ja niitä tahdottiin myös operatiivisella tasolla. Muistutettiin myös, etteivät neuvottelut tarkoita sitä, että ne tulisivat automaattisesti päätökseen.

EU:ta pyydettiin jäsenmaiden puolesta tunnustamaan, että alueen maat ovat jo tehneet paljon sisäisiä reformeja, jotka ovat tuottaneet myös tulosta. Esimerkkeinä annettiin Albanian oikeuslaitoksen ja hallinnon reformit. Useat maat kuitenkin painottivat edelleen tarvetta täyttää kaikki EU-jäsenyyden vaatimukset. Alueellinen yhteistyö ja sen tehostaminen nähtiin jäsenmaiden mielestä tärkeänä, sillä se myös osoittaisi maiden kykenevän rakentavaan yhteistyöhön. Alueellista yhteistyötä turvallisuushaasteiden saralla pidettiin myös oleellisena. Länsi-Balkanin kanssa tehtävässä viestinnässä painotettiin välttämään väärien narratiivien ja stereotypioiden leviämistä, ja Serbian ja Kosovon välinen dialogi nähtiin tärkeänä koko alueelle. Länsi-Balkanin ja laajentumisen kerrottiin pysyvän prioriteettina myös tulevilla pj-kausilla.

Länsi-Balkanin kumppaneiden puheenvuoroissa pidettiin tärkeänä luoda yhteyksiä alueen sisällä ja EU:n kanssa. Varsinkin taloudellista kehitystä korostettiin, kuten myös kykyä sopia erimielisyyksistä. Pelkona alueen maille on laajentumisen korvaaminen muilla prosesseilla, tai sen pitkittyminen. Tuotiin esille, ettei EU:n tarvitse tehdä kompromisseja arvojensa suhteen, vaan Länsi-Balkanin maiden tulee vastata EU:n odotuksiin. Muistutettiin myös Balkanin turvallisuuden kytköksistä Euroopan turvallisuuteen. Tuotiin myös esille toive puhua laajentumisen sijaan EU:n täydentämisestä (Completion). Eräissä puheenvuoroissa toivottiin myös, että jokaista maata katsottaisiin omana kokonaisuutenaan. Esitettiin myös huoli maihin kohdistuvista ulkopuolisista vaikuttamisyrityksistä, ja EU:n sisäisistä kiistoista johtuvasta prosessin hitaudesta. EU:n toivottiin myös lisäävän läsnäoloaan alueella, tukevan maiden sisäistä kehitystä ja antavan apua mahdollisissa kriiseissä.

EU:ta myös syytettiin toisinaan vetävän syyttä vääriä johtopäätöksiä Länsi-Balkanin maiden toiminnasta, ja että laajentumisprosessi on vienyt joidenkin maiden kanssa liian pitkään. Viisumivapauden osalta nostettiin myös esille siitä mahdollisesti tapahtuvat seuraukset; 20-30 vuoden aikana alueelta on lähtenyt 6-7 miljoonaa ihmistä Toiveina oli myös, että kumppanimaat saisivat tulevaisuudessa kutsuja myös varsinaisiin työkokouksiin.

Serbia-Kosovo dialogi aiheutti keskustelua. EU:n valmiutta fasilitoida keskustelua pidettiin positiivisena.

Lopuksi todettiin laajentumisen olevan Euroopan parlamentin ykkösprioriteetti, ja sillä on tuki koko poliittisella skaalalla. Katsottiin että uusia neuvottelulukuja tulisi avata Montenegrolle ja Serbialle, ja lisäksi Kosovo-Serbia dialogin tulisi jatkua.

Gymnichin jälkeinen ihmisoikeuslounas

Gymnich-kokouksen jälkeen ulkoministeri Pekka Haavisto isännöi ministerilounaan, jonka teemana oli ihmisoikeudet. Lounasvieraiksi kutsuttiin myös kansainvälisiä ihmisoikeuspuolustajia.

Lounaalla painotettiin erityisesti naisihmisoikeuspuolustajien asemaa. Lounaan kautta tuotiin esille myös Suomen hallitusohjelman ja Suomen EU-puheenjohtajuusohjelman vahvaa ihmisoikeuspainotusta. Samalla osoitettiin näkyvää tukea ihmisoikeuspuolustajille, jotka monessa maassa joutuvat toimimaan yhä vaikeammissa oloissa. Lounaalla todettiin EU:n vahva sitoutuminen ihmisoikeuspuolustajien tukemiseen ja toivottiin EU:n ihmisoikeuspuolustajia koskevien suuntaviivojen systemaattista toimeenpanoa kaikissa tilanteissa.

Keskusteltiin järjestöjen työstä konfliktialueilla, joissa naiset joutuvat usein väkivallan kohteiksi. Myös maaoikeuksia ja LHBTIQ-oikeuksia puolustavat henkilöt ja journalistit voivat joutua sekä fyysisen että verkossa tapahtuvan häirinnän kohteiksi, tai esimerkiksi kohdata matkustusrajoituksia tai syrjintää. Vammaisten henkilöiden oikeudet ja niiden tukeminen olivat kattavasti esillä.

Ministeri Haavisto kiitti ihmisoikeuspuolustajia vahvoista puheenvuoroista ja konkreettisista suosituksista. Hän nosti keskustelun pohjalta seuraavia johtopäätöksiä:

1) Ihmisoikeuksia koskevaa tiedonvaihtoa ja koordinaatiota tulisi vahvistaa EU:n instituutioiden, jäsenmaiden, kansalaisyhteiskunnan ja poliittisten puolueiden välillä.

2) Ihmisoikeuksia koskevan politiikan tulisi olla johdonmukaista kaikilla sektoreilla ja kaikkien maiden osalta.

3) Rahoittajien tulisi vaihtaa tietoja ja kartoittaa mahdollisia aukkoja ihmisoikeuspuolustajien tukemisen osalta.

4) Ihmisoikeuksista tulee puhua aktiivisesti eri yhteyksissä. Ihmisoikeuskasvatuksen merkitys on keskeinen. Vihapuhetta vastaan tulee toimia voimakkaasti.

5) Keskustelua mahdollisesta ihmisoikeuspakotejärjestelmästä on tärkeä jatkaa.

6) Ihmisoikeuspuolustajien omaa ääntä tulee kuunnella tukitoimia pohdittaessa.

Muut asiat

Muissa asioissa nostettiin Amazonin metsäpalojen tilanne ja korostettiin asian nousseen korkeaksi prioriteetiksi viime viikkoina. EU on tehnyt työtä asian eteen ja tarjonnut Brasilialle apua, mutta toistaiseksi virallisia avunpyyntöjä ei ole tullut. Keskusteltiin myös, että EU on suunnitellut yhteistyötä Chilen ja Kolumbian kanssa; molemmat ovat olleet halukkaita toimiin. Mainittiin, että EU on lisännyt uudet 5 MEUR aiempaan 20 MEUR tukitarjoukseen. EU on myös aktivoinut Copernicus-satelliittijärjestelmän tilanteen seuraamiseksi. Keskusteluissa nousi esiin myös Venäjän sekä Afrikan metsäpalojen tilanteet.

Suomi totesi, että Amazonin tilanteen hallitsemiseksi myös esimerkiksi Bolivialla on alueen maana rooli. Todettiin, että metsäpalot ovat suora osoitus ilmastonmuutoksen negatiivisesta vaikutuksesta, ei vain Amazonilla vaan myös globaalisti, esimerkiksi Venäjällä. Nostettiin, että yhteistyötä tarvitaan, ja se voisi linkittyä EU-Mercosur-kauppasopimukseen, ml. Pariisin sopimuksen vaatimuksiin. Suomi toi esiin, että ilmastonmuutoksen osalta on huomioitava nuoriso, joka protestoi ilmaston puolesta. Suomi peräänkuulutti EU:lta yhtenäistä linjausta ilmastonmuutokseen.

Yhteisessä keskustelussa todettiin Brasilian olevan keskeinen toimija sademetsän suojelussa, mutta kyseessä on pelkkää Brasiliaa laajempi kysymys. Nostettiin myös esiin, että EU:n on sisällytettävä ympäristökysymykset paremmin politiikkoihinsa. Tuotiin esiin myös G7:n pyrkimyksiä. Brasilian tulee ennen kaikkea noudattaa omaa politiikkaansa ja lainsäädäntöään, ottaen huomioon metsien ja alkuperäiskansojen oikeuksien suojelun. Nähtiin, että Mercosur-sopimuksen tulee olla väline, jolla osapuolet saadaan sitoutumaan Pariisin sopimukseen.

Todettiin Mercosur-sopimuksen olevan kiistanalainen, sillä EU-jäsenmaat haluavat saada sen toimimaan, mutta monia kysymyksiä on ilmassa edelleen. Euroopan parlamentti ja kansalliset parlamentit ovat nostaneet metsäpalot keskeiseksi aiheeksi; aihetta tulee käsitellä avoimesti, jos Mercosurin suhteen halutaan edistystä. Sopimuksen suhteen todettiin, että jotkut jäsenmaat ovat linkittäneet kansallisen allekirjoitusprosessin Pariisin sopimuksen vaatimusten kunnioittamiseen.

Huomautettiin kuitenkin, että sopimukseen sisältyy myös erityinen vaatimus koskien naudanlihan ja lihatuotteiden tuonnista Brasiliasta; lihaa ei saa tuottaa alueilla, joka on hiljattain kulotettu – nostettiin, että tämä hyödyllinen sopimuksen kohta on syytä pitää mielessä. Todettiin myös, että nykyinen EU:n poliittinen ilmapiiri aiheen suhteen ei kannusta kansallisiin sopimuksen ratifiointiprosesseihin.

Nostettiin myös esiin Hong Kongin tapahtumat ja kasvava huoli tilanteesta. EU:n tulee seurata tilannetta erityisen tarkasti ja antaa selkeät viestit.

Suomen edustajat

Ulkoministeri Pekka Haavisto, osastopäällikkö Mikko Kinnunen. Yhteislounaalla myös puolustusministeri Antti Kaikkonen ja osastopäällikkö Janne Kuusela

Asiakirjat

Tarvittaessa keskeisimpien kokouksessa käsiteltyjen asiakirjojen nimi ja viitenumero

Liitteet

Viite

Asiasanat	Arktinen alue, hybridiuhat, ihmisoikeudet, Iran, Lähi-idän tilanne, Länsi-Balkan, YUTP, Brasilia
Hoitaa	**OM, PLM, UM, VNK**
Tiedoksi	EUE, LVM, MMM, OKM, PE, SM, STM, TEM, TPK, VM, VTV, YM